

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Significance of the Problem)

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีโครงสร้างทางสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท โดยมี การตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชุมชน ตามพื้นที่ราบของลุ่มน้ำและบริเวณป่าเขา เนื่องจากความ สมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งพึ่งพาและพึ่งพิงของชุมชนในการดำรงชีวิต โดยที่ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนจะถูกนำมาใช้ในการผลิต การบริโภคภายในครัวเรือนและชุมชน ส่วนเกิน ที่เหลือจากการบริโภค จึงนำไปสู่การเอื้อเฟื้อแบ่งปันและเพื่อการจำหน่ายตามลำดับ การรวมตัว กันของผู้คนในสังคมชนบท หรือสังคมไทยในยุคชุมชนจวบจนถึงปัจจุบัน ในช่วงแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ก็ยังเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่โดยทางตรงก็อาจเป็นไป โดยทางอ้อม ทั้งนี้สืบเนื่องจากหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างโดดเดี่ยว โดยปราศจากการพึ่งพากัน ดังนั้น สังคมแต่ละแห่งจึงมีกรอบบรรทัดฐานทางสังคม ที่คอยควบคุมระบบความคิดและแบบแผนทางพฤติกรรมของผู้คนในสังคม เพื่อกำหนดให้ผู้คนใน สังคมกระทำตามหรือห้ามมิให้กระทำ ซึ่งเรียกกันได้ว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ของแต่ละชุมชน ที่แตกต่างกันไป หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบแผนแห่งพฤติกรรม อันเป็นสิ่งที่คาดหวังของสังคม ของแต่ละแห่ง รวมถึงสิ่งที่ระบบสังคมได้สร้างขึ้นมาสืบสนับสนุนบรรทัดฐานทางสังคม อันได้แก่ ความเชื่อทางสังคม คุณธรรม ค่านิยม ระบบสัญลักษณ์ รวมทั้งความเชื่อ ในสิ่งที่สืบทอดกันมา ในสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ได้ถูกใช้เป็นกลไกในการควบคุมหรือเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทาง สังคม เพื่อให้สังคมมีกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติและเป็นหลักคิด อันมีเป้าหมายในการที่จะนำมาซึ่ง ความสงบสุขแห่งสังคมโดยรวม โดยมีความคิดพื้นฐานของสังคมที่คอยส่งเสริมและช่วยก่อให้เกิด ระบบปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของผู้คนในสังคม ที่มีรูปแบบความเป็นไปในสภาพเอื้อเฟื้อผูกพันต่อกันในเชิงระนาบแนวนอนของการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน

มอญเป็นชนชาติหนึ่งในชาติพันธุ์ของมนุษย์ ที่มีประวัติศาสตร์พัฒนาการอันยาวนาน ในสภาวะปัจจุบันชาวมอญหรือผู้ที่สืบเชื้อสายมอญ ที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ใน ประเทศไทย โดยได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระมหากษัตริย์ไทย ตามหลักฐานที่ปรากฏมีมา ตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวมอญนั้น มีสถานภาพในทางสังคมเป็นชนกลุ่มน้อยในระบบ

สังคมใหญ่ของประเทศไทย แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ชาวมอญก็ยังคงดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และ
 อารมณ์วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยวิถีวัฒนธรรมของชาวมอญ
 ได้รับการยอมรับว่ามีความโดดเด่น ทั้งยังได้สืบทอดในด้านวิถีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ตามที่
 บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบทอดกันมาตามแบบดั้งเดิม ถึงแม้ว่าได้มีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง ตามสภาพ
 แห่งสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นพลวัต หรือตามยุคสมัยแห่งการพัฒนาของสังคมโลกที่มุ่ง
 ไปสู่ความทันสมัย ซึ่งต่างจากเดิมที่เคยดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตามบริบทสภาพแวดล้อมของ
 แต่ละชุมชน โดยมีฐานของกรอบความคิดที่ชุมชนใช้เป็นบรรทัดฐานในเรื่องของความคิด ความเชื่อ
 ที่นำมาใช้ในระบบการตัดสินใจและการแสดงออกถึงซึ่งพฤติกรรมของผู้คนในสังคม อันส่งผลต่อ
 ระบบความสัมพันธ์ของ มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ในภาพองค์รวม
 ของสังคมใหญ่

วัฒนธรรมเป็นกลไกหลัก ที่มนุษย์ในสังคมได้คิดและสร้างขึ้นมานำมาใช้เป็นกลไกใน
 การกำหนดแบบแผนการปฏิบัติและกำหนดระบบความคิดของผู้คนในสังคมนั้นๆ รวมถึงการเป็น
 กลไกที่เอื้ออำนวย ในการที่จะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข ทั้งที่เป็นรูปธรรมและ
 นามธรรม ตามที่บรรพบุรุษในแต่ละชุมชนที่ได้คิดสั่งสม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและทำการถ่ายทอด
 มายังชนรุ่นหลัง จึงเป็นการคัดสรรในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ที่แตกต่างกันไปในแต่ละ
 สภาพบริบทแวดล้อมของแต่ละชุมชน จากหลักฐานทางเอกสาร วัตถุและบุคคลได้แสดงและพิสูจน์
 ให้ทราบว่าชุมชนชาวมอญ (มอญ) นั้นมีความเป็นชุมชนที่เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงในการรักษา
 วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันของผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก
 มีวิถีการดำเนินชีวิตที่อบอุ่นเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สิ่งที่โดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับและทราบกันทั่วไป
 คือ ชาวมอญมีความเชื่อมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้ำมั่นคง กับการเคร่งครัดในวัตร
 ปฏิบัติของฆราวาสจนเป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนในสังคม ตั้งแต่สังคมดั้งเดิมจวบจนถึง
 ปัจจุบันสมัย

ในอดีตกาล ภายหลังจากการที่ไทยได้พ่ายแพ้สงครามได้เสียกรุงศรีอยุธยา ให้แก่พม่า
 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ ท่านได้
 ทรงรวบรวมกำลังพลทำการกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้ ในครั้งนั้น ชนชาวมอญที่หลบหนีการศึก
 สงครามจากทัพพม่า ก็ได้ติดตามเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นจำนวนมาก ทั้งในช่วงรัชสมัย
 แห่งกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี กาลต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรง
 ปราบปรามการก่อกวนจลาจลภายในเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระองค์ท่านจึงได้ทรงสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์
 พระองค์แรกแห่งปฐมบรมราชวงศ์จักรี เพื่อเป็นการป้องกันและระวังรักษาแนวหน้าด้าน ตลอดจน
 ในการสอดแนมหาข่าวให้แก่เมืองหลวง พระองค์ท่านจึงทรงโปรดให้แต่งตั้งนายด่านซึ่งมีเชื้อสาย

ของเจ้าเมืองมอญที่อพยพเข้ามาจำนวนเจ็ดคน ให้เป็นผู้เฝ้าระวังด่านทั้งเจ็ดของเมืองกาญจนบุรี ต่อมาด่านทั้งเจ็ดก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองด่าน ภายหลังชาวมอญได้ทราบข่าว ก็ได้อพยพติดตามเข้ามาอยู่ด้วยเป็นจำนวนมากโดยได้รับพระบรมราชานุญาตให้เลือกพื้นที่อยู่อาศัยโดยรอบเมืองด่านทั้งเจ็ด

เมื่อชาวมอญมีคนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ประกอบกับสภาพพื้นที่อัดคัดขาดแคลน เพราะไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชผลได้และมีโรคไข้ป่าชุกชุม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญมีความยากลำบากกว่าเดิมมากยิ่งขึ้น เจ้าเมืองทั้งเจ็ดจึงได้ขอเข้าเฝ้ารับพระราชทานราชานุญาตต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในการแสวงหาแหล่งพื้นที่อยู่ใหม่ ต่อมาเมื่อได้รับพระบรมราชานุญาต เป็นที่เรียบร้อยแล้ว กลุ่มชาวมอญที่ได้อพยพลงมาจากเมืองกาญจนบุรี ในครั้งนั้น ก็ได้ตั้งถิ่นฐานเป็นอันมั่นคง ในบริเวณเขตพื้นที่อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ตลอดแนวสองฝั่งของกลุ่มแม่น้ำแม่กลองเรื่อยลงมา ตั้งแต่นั้นสืบต่อมาจวบจนปัจจุบัน (โสภณ นิไชโยค, 2521, น. 8-9)

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาได้เลือกพื้นที่ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองทั้งสองฝั่ง เป็นที่อยู่อาศัยทำมาหากิน โดยได้มีหลักฐานการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย ตั้งแต่ครั้งในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาและต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และได้ทำการก่อตั้งเป็นชุมชนตลอดแนวยาวตลอดของสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ในเขตอำเภอโพธาราม ได้แก่ ในเขตตำบลคลองตาคต ตำบลสร้อยฟ้า ตำบลท่าชุมพล เนื่องจากทำเลที่ตั้งใกล้กับแม่น้ำแม่กลอง และต่อมาภายหลังได้ขยายครัวเรือนออกไปยังพื้นที่ซึ่งอยู่ถัดไกลออกไป ได้แก่ ตำบลเตาปูน ตำบลชำแระ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก และตำบลดอนกระเบื้อง ที่อยู่ทิศเหนือของอำเภอโพธาราม และในเขตตำบลดอนใหญ่ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบางแพ เนื่องจากมีความเหมาะสมด้านการคมนาคมขนส่งประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเป็นอย่างมาก จนได้กลายเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่เกิดขึ้น ดังนั้น ต่อมาก็จึงมีชาวมอญส่วนหนึ่งแยกครัวเรือน ไปตั้งถิ่นฐานที่อยู่นใหม่ที่จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีลักษณะองค์ประกอบทางด้านโครงสร้างทางสังคมของประชากรในเขตพื้นที่เป็นแบบพหุสังคม ในลักษณะแห่งการผสมผสานกันของคนหลายเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ทั้งนี้สืบเนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ที่เสริมให้จังหวัดราชบุรีเป็นอู่รวมทางวัฒนธรรมและประกอบกับมีแนวเขตเป็นชายแดนติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า อันเอื้อต่อการอพยพของชาวต่างชาติที่จะเข้ามาอยู่อาศัย เมืองราชบุรีในปัจจุบัน จึงมีความหลากหลายของเผ่าพันธุ์ ถึงจำนวน 8 เผ่าพันธุ์ ได้แก่ คนไทยภาคกลางพื้นถิ่น ชาวไทยจีน ชาวไท-ยวน ชาวไทยมอญ ชาวไทย

กะเหรี่ยง ชาวไทยลาวโซ่ง ชาวไทยลาวตี้และชาวไทยเขมร ทั้งแปดเผ่าพันธุ์นี้ถือได้ว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าแต่ละเชื้อชาติจะมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมประเพณี แต่ก็ยังคงดำรงความสัมพันธ์แห่งการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542, น.17-19)

ช่วงกระแสแห่งการพัฒนา ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ.2504 เพื่อนำพาประเทศเข้าสู่ความทันสมัยและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้นำพาความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนภาคชนบทในด้านต่างๆ เช่น ระบบโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การปรับเปลี่ยนแนวคิดกับพฤติกรรมของคนในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดการคล้อยตามกับทั้งการยอมรับในสิ่งที่ได้รับและที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ส่งผลก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนในระบบวิถีคิดและความเชื่อของคนในชุมชน ดังนั้น สภาวะที่ตามมาคือการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่องในระดับที่มีอัตราเร่งกับทิศทางที่เพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์และอัตลักษณ์เดิมของชุมชนเป็นอย่างมาก ตลอดจนรูปแบบของสถาบันทางสังคม ที่มีแนวโน้มมุ่งไปสู่สภาพความเป็นชุมชนสังคมเมือง ซึ่งทำให้กระบวนการทัศน์ของสังคมชนบท เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีคิดแบบใหม่ตามสังคมตะวันตก ในลักษณะโน้มนำไปสู่การใช้วิถีปัจเจกชน หรือฐานคิดแบบแยกส่วนมากยิ่งขึ้น จึงทำให้พฤติกรรมของผู้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ส่วนผลที่ติดตามมาคือ วัฒนธรรมของสังคมดั้งเดิมของชุมชนหลายแห่งได้ถูกละเลย หรือการถูกลดคุณค่าในความสำคัญลงมา ส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ของสังคมระดับครัวเรือน ระดับชุมชนหลายแห่งเกิดความอ่อนแอ ทั้งยังส่งต่อผลกระทบมายังภาพรวมแห่งสังคมใหญ่ อย่างมีอาจที่จะหลีกเลี่ยงได้

ผลจากการพัฒนาของรัฐ และแนวคิดแห่งกระแสสังคมโลกตะวันตก ที่หลั่งไหลเข้ามาได้ก่อให้เกิดสภาพของปรากฏการณ์ทางสังคม อันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของชุมชนในการมองสรรพสิ่งโดยรอบตนเองเป็นอย่างมาก จึงเป็นเหตุปัจจัยทำให้วัฒนธรรมของชุมชนแต่ละสังคม ต้องตกอยู่ภายใต้สภาวะวิกฤติแตกต่างกันไปตามแต่เหตุปัจจัย จากสภาพปรากฏการณ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ ที่ประสบอยู่ในขณะปัจจุบัน ในด้านการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ (รามัญ) ต.คลองตาครต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี สามารถสรุปในสภาพโดยรวมได้ดังนี้

1. ความไม่รู้และความไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งในองค์ความรู้เรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่มีหน้าที่ในการเป็นผู้รับและสืบทอดเชื้อสายชาวมอญ ของชุมชนในเขตตำบลคลองตาครต ซึ่งในปัจจุบัน พบว่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หรืออาจกล่าวได้อีกหนึ่งนัยก็คือมีความรู้แต่อยู่ในระดับที่น้อยมาก โดยที่ไม่สามารถนำเสนอในการสื่อสารหรืออธิบายในเชิงลึกได้

ซึ่งอาจเป็นประเด็นปัญหาของชุมชนชาวมอญในอนาคตได้ ในการอนุรักษ์และการดำรงวัฒนธรรมของชาวมอญ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

2. ทศนคติ ความเชื่อและการให้คุณค่าของปัจเจกชนและระบบสังคมของชุมชนที่มีต่อวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษในระบบโครงสร้างสังคมที่ส่งผ่านระบบสถาบัน และการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเมื่อในอดีตที่คนในรุ่นบรรพบุรุษได้ให้ความเคารพเชื่อถือ อย่างมีคุณค่ากับให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ปัจเจกชนกับสังคมได้ให้ความสำคัญและคุณค่าในลักษณะที่ลดน้อยลงอย่างมาก จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของคนรุ่นใหม่ ในกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการขัดเกลาทางสังคม อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในอนาคตที่ใกล้จะมาถึง

3. การเทียบเคียงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ระหว่างชุมชนชาวมอญบ้านคงคาเหนือกับชุมชนชาวมอญอื่นด้วยกัน จากระบบสื่อทุกประเภทที่ได้รับโดยรวมในภาพกว้าง ในด้านของความสัมพันธ์และความร่วมมือ ของสังคมระดับครัวเรือน ระดับชุมชน พบว่า ชุมชนชาวมอญแห่งอื่นมีความเข้มแข็งมากกว่า อาทิเช่น ชุมชนมอญพระประแดง ชุมชนมอญเกาะเกร็ด ชุมชนมอญวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง โดยการอาศัยกลไกทางวัฒนธรรมและการเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความเชื่อเพื่อ สามัคคี ก่อให้เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็งและสังคมแห่งคุณภาพ ดังนั้น แนวโน้มความอ่อนแอทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ของชุมชนในสภาพปัจจุบัน ซึ่งพบว่ามีอัตราเร่งและแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อระบบสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นการเรียนรู้ทำความเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนถึงกระบวนการและสภาพปัญหา เพื่อนำไปเป็นแนวทาง ในการกำหนดวิธีการในการปรับตัวและหาแนวทางแก้ไข ย่อมนำไปสู่เป้าหมาย แห่งการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของชาวมอญลุ่มน้ำแม่กลอง อย่างยั่งยืน

4. บุคลากรที่เป็นผู้รู้ในสังคมปัจจุบัน หรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของชาวมอญอย่างลึกซึ้งแท้จริงในหลายชุมชนของชาวมอญ พบว่ามีจำนวนของผู้รู้เหลืออยู่น้อยมากจนอยู่ในสถานะอันเป็นที่น่าวิตกของชุมชนเหล่านั้น และเป็นเหตุแห่งการปรารถนาของชุมชนชาวมอญในหลายหมู่บ้าน ถึงในการที่จะขาดผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และแนวการปฏิบัติให้กับเด็กเยาวชนคนรุ่นหลังสืบต่อไปได้ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนได้เกิดความคิดปริวิตกและไม่มั่นใจ ในการที่จะรักษาวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ(รามัญ) เอาไว้ได้ในลักษณะที่สมบูรณ์ดังเดิม หรืออาจจะต้องอาศัยการพึ่งพาและพึ่งพิง จากแหล่งฐานความรู้ของผู้รู้ที่มาจากภายนอกชุมชน เนื่องจากองค์ความรู้ชุดนี้เป็นความรู้เชิงลึก ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยเฉพาะในแต่ละครัวเรือนหรือในของแต่ละชุมชน ที่ถึงจะมีความคล้ายคลึงกันแต่ก็มีข้อที่แตกต่างกันอยู่หลายประการ ซึ่ง

อาจเป็นสาเหตุแห่งการขาดการเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้สืบต่อไปได้ในอนาคต

ดังนั้น การศึกษาถึงวิถีวัฒนธรรมและกระบวนการถ่ายทอด ที่ชาวมอญได้ยึดถือปฏิบัติ สืบทอดกันมา รวมถึงปัจจัยที่เป็นบริบทเกี่ยวข้องในสภาวะปัจจุบัน โดยเทียบเคียงกับฐานความรู้ และวิธีการในอดีตนั้น จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแก่ผู้ที่สนใจ หรือชนชาวมอญในชุมชนแหล่งอื่นๆ หรือผู้คนในสังคมชาติพันธุ์อื่น ได้ทราบถึงสภาพปัญหาข้อเท็จจริง เพื่อที่จะได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญ ในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนตนเอง ตลอดจนได้ทบทวนตัวเอง อันนำไปสู่การปรับตัวทางวัฒนธรรมให้กลับคืนสู่สภาวะแห่งการดำรงอยู่ อันเป็นผลอันสืบเนื่องจากเหตุปัจจัยแห่งการรับเอากระบวนการทัศนวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเข้ามาใช้เป็นฐานมองสรรพสิ่งในสังคมชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งบัดนี้ได้มีการยอมรับกับได้พิสูจน์แล้วว่า ฐานความคิดแบบนี้ได้ทำให้สังคมเกิดความอ่อนแอ และก็มีบางแห่งที่ถึงกับการล่มสลายลง ในการนี้จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมย่อยในสังคมระดับชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยส่วนหนึ่งของระบบสังคมใหญ่ จึงมีความสำคัญที่ควรจะได้มีการศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจ พร้อมต่อยอดนำไปสู่การธำรงรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชน ให้กลับคืนสู่ความเข้มแข็ง เพื่อใช้เป็นกลไกอันสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ในระดับฐานรากของชุมชน อันมุ่งไปสู่เป้าหมายหลักของสังคมใหญ่แห่งรัฐ ให้เป็นสังคมคุณภาพ บนฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในรูปแบบของสังคมที่เอื้อเพื่อ อันมีความหลากหลายและการมีดุลยภาพ

ด้วยเหตุปัจจัย อันเกี่ยวเนื่องและปรากฏการณ์ดังกล่าวมา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการที่จะศึกษาค้นคว้าถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือการผลิตซ้ำ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการถ่ายทอดการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ(รามัญ) โดยศึกษาในกรอบของกระบวนการถ่ายทอด พัฒนาการขององค์ความรู้ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ว่ามีพัฒนาการ รูปแบบ วิธีการและขั้นตอนเป็นอย่างไร รวมถึงสภาพทางสังคมที่เกิดขึ้นและที่เป็นอยู่ในสภาวะปัจจุบัน ของชุมชนบ้านคงคาเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลคลองตากคต อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective)

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ในการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญในสภาวะปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความรู้ ในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบ ต่อกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้

คำถามการวิจัย (Formulation of Research Question)

1. กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมในการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ ในสภาวะปัจจุบัน เป็นอย่างไร
2. พัฒนาการความรู้ ในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ เป็นอย่างไร
3. ปัจจัยที่มีผลกระทบ ต่อกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง

เป้าหมาย (Purpose of Research)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งหวังที่จะได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ และทราบถึงพัฒนาการด้านวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชุมชนชาวมอญ (รามัญ) บ้านคงคาเหนือ อันเป็นการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ตลอดจนปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อ การนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญในสภาวะปัจจุบัน ซึ่งผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คาดหวังว่าจะสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้และทำความเข้าใจ ในสังคมชนกลุ่มน้อยชาวมอญในท้องถิ่นอื่นได้ หรือใช้เป็นกรณีศึกษาให้กับสังคมชาติพันธุ์อื่นได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจและเกิดการยอมรับ อันเป็นการนำไปสู่ความหลากหลายทางสังคม ที่รัฐมีเป้าหมายแห่งการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่อย่างสมานฉันท์ ในลักษณะของความเอื้อเฟื้อแบ่งปันความรัก ความเข้าใจ และการสร้างสรรค์ความสามัคคี รวมถึงการเป็นฐานความรู้ของชุมชนที่สามารถจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษา การอนุรักษ์ หรือการวางแผนพัฒนาในระดับของชุมชน องค์การภาคเอกชน และรัฐ

ขอบเขตการศึกษา (Scope of the Study)

1. **ขอบเขตด้านแนวคิด** ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการครอบคลุมประเด็นเนื้อหาของการศึกษาด้านวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีอยู่สองลักษณะคือด้านนามธรรม ได้แก่ ระบบความเชื่อ ระบบการให้คุณค่า กฎระเบียบข้อห้าม และในด้านรูปธรรม ได้แก่ วิถีพฤติกรรม การปฏิบัติและพิธีกรรม จึงได้กำหนดแนวคิดและทฤษฎี ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างกรอบความคิดในการศึกษา และใช้เป็นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ ดังนี้

- 1.1 แนวคิดด้านวัฒนธรรม
- 1.2 แนวคิดวิญญานนิยม
- 1.3 แนวคิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
- 1.4 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม
- 1.5 แนวคิดการจัดการความรู้
- 1.6 ทฤษฎีการสื่อสาร
- 1.7 ทฤษฎีบทบาท

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษา ในขอบเขตด้านวัฒนธรรมในการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ ของชุมชนชาวมอญ ซึ่งเป็นระบบความเชื่อในเรื่องผีที่สืบทอดกันมา อันส่งผลต่อระบบคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรมทางสังคม ในรูปแบบของวิถีแห่งความเป็นอยู่ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้น ในการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในสามประเด็นหลัก คือกระบวนการถ่ายทอด พัฒนาการความรู้ และปัจจัยที่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. ขอบเขตด้านช่วงเวลา

ช่วงระยะที่ 1 ในช่วงอดีตของชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา โดยทำการศึกษาค้นคว้าความรู้และกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ตามข้อมูลหลักฐานที่ชุมชนได้มีการศึกษา บันทึกไว้ และถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ช่วงระยะที่ 2 ทำการศึกษาระหว่างสภาวะปัจจุบัน ระหว่างปลายปีปัจจุบัน พ.ศ.2551 และต้นปี พ.ศ. 2552 ศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม องค์ความรู้ในสภาพโดยรวมของชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนชาวมอญ (รามัญ) ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยบริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันในเขตพื้นที่ตำบลคลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี มีจำนวน 5 ชุมชน ดังนี้คือ ชุมชนบ้านวัดคงคาราม หมู่ที่ 2, 3 ชุมชนบ้านวัดไทรอารีรักษ์ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านวัดป่าไผ่ หมู่ที่ 4 และชุมชนบ้านวัดบ้านหม้อ หมู่ที่ 6 ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกทำการศึกษา ชุมชนชาวมอญบ้านคงคาเหนือ หมู่ที่ 3 ต. คลองตากคต อ. โพธาราม จ. ราชบุรี ด้วยเหตุผลดังนี้คือ

1. เป็นชุมชนชาวมอญ ที่มีขนาดจำนวนประชากรและครัวเรือน ที่เหมาะสมไม่มากเกินไป ประกอบกับลักษณะการตั้งครัวเรือนที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม ทำให้การเข้าศึกษา มีความสะดวก ตลอดจน ปัจจัยในบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน ที่ยังคงซึ่งวิถีวัฒนธรรมของชาวมอญ โดยรวมและวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษ ไว้ได้เป็นอย่างดี

2. ปัจจุบันชุมชนบ้านคางเคเหือ หมู่ที่ 3 เป็นแกนหลักและศูนย์กลางเครือข่ายของชาวมอญ อำเภอโพธาราม ในการจัดงานกิจกรรมและการเข้าไปมีส่วนร่วมด้านวิถีวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม ทั้งในระดับอำเภอและระดับชาติ

3. ชุมชนบ้านคางเคเหือยังคงมีระบบความสัมพันธ์ที่ดี ในลักษณะแห่งการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามรูปแบบของสังคมชนบทและยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีวัดคงคารามซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน กับทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านวิถีวัฒนธรรมของชาวมอญตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ที่บรรพชนในอดีตได้สะสมไว้ให้ชุมชน

5. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาดังนี้คือ

1. ข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งพิมพ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ (รามัญ) ตลอดจนรวมถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ ของระบบสื่อ

2. ข้อมูลด้านบุคคล ได้แก่ ผู้ที่มีหน้าที่และส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ (รามัญ) ทั้งในด้านของการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดและการเป็นผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งเป็นบุคคลภายในสถาบันครัวเรือนหรือชุมชน ได้แก่ หัวหน้าครอบครัว ต้นผี ลูกหลานผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม ผู้นำจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับผูกพันกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Output or Outcomes)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องด้วยผู้ศึกษามีความสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมและพิธีกรรมของชาวมอญเป็นอย่างมาก จึงได้ตั้งใจไว้ในการที่จะศึกษาค้นคว้าในการวิจัยครั้งนี้ ให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ถูกต้องและมีความเชื่อถือได้ โดยผู้ศึกษาคาดหวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากการศึกษาคงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต สำหรับท่านที่มีสนใจในวิถีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวมอญ ตลอดจนท่านที่มีใจรักในงานด้านวัฒนธรรม หรือสำหรับท่านที่ต้องการข้อมูลนำไปใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาคาดว่าและเชื่อว่า สามารถที่จะนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ในงานการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมของสังคมตนเองได้ ทั้งที่อยู่ในภาคส่วนทั้งหลายของชุมชนและสังคมหลัก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ในภายหน้าเมื่องานศึกษาวิจัยสำเร็จลง โดยหลักการนั้นคาดว่าจะได้มีกรณีศึกษาที่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งชิ้นงาน ที่มีมุมมองในวิถีวัฒนธรรมย่อยอีกมิติหนึ่งของสังคมชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย ว่ามี

กรอบวิธีคิดหรือพฤติกรรมอย่างไร ในการแสดงออกถึงความเคารพ ความกตัญญู และท่าทีในการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในลักษณะกลุ่มตระกูลและในชุมชน ณ พื้นที่เดียวกันหนึ่งของสังคม ซึ่งจะช่วยให้มุมมองของบุคคลภายนอก ที่มองผ่านเข้าไปยังสังคมชาวมอญ ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันกับนัยแห่งความหมาย ทั้งยังได้สะท้อนให้ท่านที่อยู่ในสังคมหลักหรือระบบสังคมย่อยอื่นๆ ได้ทราบถึงกระบวนการถ่ายทอดและปัญหาอุปสรรคทางด้านวัฒนธรรมของสังคมชาวมอญ ซึ่งในหลักการแล้วก็คงคล้ายกับหลายชุมชนในระบบสังคม ที่อาจจะมีการถ่ายทอดหรือสภาพบริบทที่คล้ายคลึงกันได้ โดยสามารถนำผลการศึกษามุมชนบ้านคงคาเหนือในครั้งนี้ ไปเป็นกรณีศึกษาเพื่อการประยุกต์ใช้ ในการส่งเสริมการถ่ายทอดหรือการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนตนเอง ให้เกิดความเท่าทันต่อสังคมโลก

ดังนั้น ความคาดหวังที่มีกรอบใหญ่ขึ้นมา คือการที่ภาครัฐ ทั้งในระดับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในระดับมหภาค ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีบทบาทนิติทางกฎหมายให้มีหน้าที่ดูแลกิจการด้านวัฒนธรรมของชุมชน ได้เห็นภาพสะท้อนของชุมชนในภาพแห่งความเป็นจริง ที่จะต้องเร่งรีบสนับสนุนค้นคว้าหาทางส่งเสริมวัฒนธรรมของท้องถิ่นอันดีงาม ที่อยู่ในพื้นที่ของตนเอง ให้เกิดการคงอยู่เคียงคู่กันไปกับสังคมของทุกคนเผ่าในเขตพื้นที่ของตนเอง เกิดความยั่งยืนสืบไป โดยผลที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน 8 ประการ ดังนี้คือ

1. ทราบถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมในการธำรงรักษาวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษ ของชาวมอญ (รามัญ)
2. เพื่อที่ได้ทราบถึง พัฒนาการขององค์ความรู้เรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ (รามัญ) ในอดีตจนปัจจุบัน
3. ทราบถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการถ่ายทอดและการเรียนรู้ ในการนับถือผีบรรพบุรุษ ของชาวมอญ (รามัญ) ในปัจจุบัน
4. ทราบถึงระบบความคิดและพฤติกรรมของผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอด และผู้รับการถ่ายทอด ด้านวัฒนธรรมในสภาวะปัจจุบัน
5. ทราบถึงสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ ในการรักษาวิถีวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ (รามัญ)
6. ทราบถึงโครงสร้างสังคมและระบบความสัมพันธ์ ในด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญในสภาวะปัจจุบัน
7. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจอันดีระหว่างสังคมไทย และชนกลุ่มน้อย
8. ผลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาในระดับชุมชน องค์กร และภาครัฐ

นิยามศัพท์ (Definition of Keyword)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้คำจำกัดความและความหมายของศัพท์ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1. ชาวมอญ (วามัญ) หมายถึง ผู้ที่สืบเชื้อสายมอญ จากคนมอญที่อพยพมาจากพม่าที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ซึ่งยังคงสืบทอดรักษานับธรรมเนียมประเพณี และวิถีวัฒนธรรมของชาวมอญโดยปัจจุบันมีสถานภาพเป็นพลเมืองของประเทศไทยหรือเรียกว่า“ไทย-วามัญ”

2. ชุมชน หมายถึงกลุ่มคนที่มารวมตัวกันในบริเวณทำเลสถานที่แห่งหนึ่ง โดยที่สมาชิกในชุมชน ที่มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน บนบรรทัดฐานทางสังคมกับวิถีวัฒนธรรมร่วมกันในการดำเนินวิถีชีวิต

3. การนับถือผีบรรพบุรุษ หมายถึงวิถีแห่งความเชื่อ การนับถือ และแบบแผนแห่งพฤติกรรมการปฏิบัติ ที่ผู้ซึ่งสืบเชื้อสายมอญทุกคนจะต้องพึงรับรู้และปฏิบัติตน ในการแสดงออกถึงความเคารพต่อบรรพชนที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และรวมถึงการที่จะต้องถ่ายทอดส่งต่อไปให้กับคนรุ่นถัดไป เพื่อสืบสานเชื้อสายตามหลักสายโลหิตของแต่ละตระกูลผีมอญ

4. การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ซึ่งครอบคลุมถึงความเชื่อด้านศาสนา และความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ รวมถึงวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ที่มนุษย์ในสังคมได้ประดิษฐ์ คิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงวิถีชีวิต